

N:o 84.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 19 maj 1892.

— — — — Andra Kammaren den 19 — —

*Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående åtgärder för in-  
vexling till pregelvärdet af skadadt silfverskiljemynt.*

(Sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 2.)

Till Konungen.

Enligt 14 § myntlagen af den 30 maj 1873, sådan denna § lyder enligt kongl. kungörelsen den 25 juni 1881, upphör skiljemynt att vara lagligt betalningsmedel i förhållande till statens kassor, när det är så nött, att ej med säkerhet kan skönjas, huruvida det för rikets räkning är pregeladt. Allmänheten är alltså, beträffande nötta eller slitna skiljemynt, tillförsäkrad ett ganska vidsträckt skydd mot förluster, enär staten sålunda åtagit sig en så långt gående invexlingsskyldighet, som med fog kan begäras.

Annat är deremot förhållandet med myntstycke, som blifvit vanstält eller genom skafning, filning, borrar, tillödning eller annan olaglig åverkan af hvad slag som helst skadadt, ty enligt § 13 i ofvannämnda lag skall sådant myntstycke hafva förlorat sin egenskap af lagligt betalningsmedel.

På grund af enskilda, vid innevarande riksmöte väckta motioner har Riksdagens uppmärksamhet fästs härå. Det har nemligen framhållits, att

det vore ett från såväl statens som allmänhetens synpunkt beklagligt faktum, att för närvarande inom landet cirkulerade en jembeförelsevis betydande kvantitet skadade silfverskiljemyntstycken, och att det gång på gång förekomme vid invexling af silfver i riksbankens kassor, att hela poster dylika skadade skiljemynt måste tillbakavisas, hvilket berodde på erfarenheten derom, att dessa myntstycken icke inlöstes af myntverket annat än till silfvervärdet, som ej oväsentligt understiger pregelvärdet. Grunden till att myntverket så förfar vore, enligt hvad vidare framhållits, att söka i tolkningen af ofvanberörda stadgande i myntlagens § 13. Derigenom att myntverket ej till pregelvärdet inlöste skadade silfverskiljemynt, äfven om skadan vore obetydlig, blefve följden, att dylika myntstycken hölle sig ute i allmänna rörelsen, hvilken naturligtvis med åren finge mottaga allt större kvantiteter skadade mynt. Redan år 1885 fäste myntdirektören chefens för finansdepartementet uppmärksamhet å förhållandet samt hemställde, »att statens kassor måtte till pregelvärdet inlösa och sedermera kvarhålla skadade myntstycken, när de endast förlorat en obetydlig del af sin vikt, och då man saknade anledning förmoda, att viktförminskningen skett i bedräglig afsigt». När bankofullmäktige hördes häröfver, uttalade de sin åsigt om lämpligheten af ett stadgande i dylikt syfte. Saken kom emellertid att förblifva hvilande äfven sedan fullmäktige den 20 september 1888 ingått till Eders Kongl. Maj:t med särskild framställning i ämnet, hvori anfördes, hurusom svårigheter upprepade gånger gjort sig gällande vid liqvids erläggande för svenska skiljemynt, hvilka invexlats i Danmark, der man iakttogte ett liberalare förfarande med stöd af en bestämmelse i danska myntlagen, som bemyndigade finansministeriet att gifva ersättning för skadade mynt, när innehafvaren kunde antagas hafva erhållit dem i god tro.

För upprätthållande af skiljemyntcirkulationen, sådan den borde vara, vore särdeles viktigt, att myntverket erhöles obestridd rätt att till pregelvärdet inlösa mynt, som tagit skada, när denna icke tillfogats myntstycket med bestämd brottslig afsigt och under förutsättning, att myntstycket icke undergått så väsentlig ändring, att det icke längre kunde såsom mynt anses; och då frågan dragits under Eders Kongl. Maj:ts pröfning utan att någon lösning härigenom kunnat vinnas, har man ansett sig kunna antaga, att ärendet icke kunde slutligen afgöras utan medverkan från Riksdagens sida, i hvilket afseende det alltså föreslagits, att Riksdagen måtte hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, det Eders Kongl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i eller tillägg till lagen om rikets mynt af den 30 maj 1873, som kunde finnas erforderligt för vinnande af det ändamål, att silfverskiljemyntstycken, som blifvit skadade utan att afsevärd viktförminskning inträdt, måtte kunna vid kongl. myntverket inlösas till fulla pregel-

värdet, när anledning funnes till antagande, dels att skadan icke akommit myntstycket i följd af bedräglig afsigt, dels ock att innehafvaren mottagit detsamma på god tro.

I afgifvet yttrande öfver de inom riksdagen väckta förslagen i ämnet hafva bankofullmäktige yttrat följande:

»Såsom i motionerna uppgifves, har frågan om inlösen af skadadt mynt redan länge varit föremål för uppmärksamhet.

I skrifvelse af den 19 oktober 1885 till chefen för finansdepartementet meddelade myntdirektören, att en mängd vanställda och skadade mynt vore i omlopp, hvilket framginge deraf, att vid undersökning af från riksbanken till myntverket utvexlade silfverskiljemynt af de större omkring  $\frac{1}{4}$  procent och af de mindre nära 1 procent befunnits bestå af dylika mynt. Med anledning häraf föreslog myntdirektören, att skadade mynt borde i statens kassor inlösas till pregelvärdet och sedermera kvarhållas, när de endast förlorat en obetydlig del af sin vikt, och då man saknar anledning förmoda, att viktförminskningen skett i bedräglig afsigt, äfvensom att, om riksbanken icke ville bära den genom inlösningen uppkommande förlusten, densamma måtte bestridas af myntverket.

Öfver detta förslag hördes bankofullmäktige, hvilka funno detsamma beaktansvärdt och såsom sin åsigt uttalade, att kostnaden borde bestridas af statskassan.

Såsom fullmäktige hafva sig bekant, blef ärendet sedan remitteradt till statskontoret, hvilket af myntdirektören infortrade förslag till närmare föreskrifter, och efter det sådant inkommit, afgafs utlåtande, hvori statskontoret afstyrkte, att staten skulle ikläda sig den ifrågavarande inlösnings-skyldigheten af skadadt mynt, men uttryckte den åsigt, att myntverket kunde bemyndigas att på sin bekostnad invexla ej blott skadadt mynt, utan äfven annat, som inkommit i någon offentlig kassa och ej vidare finge sättas i omlopp.

Dessutom hafva bankofullmäktige i underdånig skrifvelse af den 20 september 1888 fäst uppmärksamheten på önskvärdheten af ett snart afhjelpande af de af myntdirektören påpekade olägenheter, så mycket mer som från Danmark klagomål försports öfver den starka kasseringen af svenskt skiljemynt, hvilket, efter att i Danmark hafva invexlats, blifvit till riksbanken försänt, hvartill komme, att i bankens vaxlingskassa allt jemt till invexling företeddes skiljemynt, hvilka måste tillbakavisas och i följd deraf återgå till den allmänna rörelsen.

Det af myntdirektören framställda förslaget omfattar icke blott skiljemynt, utan äfven guldmynt, hvaremot motionerna afse endast silfverskiljemynt. Det torde ligga i öppen dag, att den lagstiftningsåtgärd, om hvilken nu är

fråga, vida lättare låter sig genomföra, i fall guldmyntet icke af den samma beröres. Svårigheten för staten att skydda sig mot enskildes försök att genom företeende till inlösen af skadadt och till vigten förminskadt mynt skaffa sig fördelar på det allmännas bekostnad är uppenbarligen större, i samma mån myntets ursprungliga metallvärde är större och i följd deraf frestelsen till obehörig vinning starkare. Behovvet af ett liberallare tillvägagående vid invexlingen är dessutom i afseende å guldets vida mindre. Guldmynt cirkulera inom landet i så ringa omfattning, att någon nämnvärd kvantitet af skadade sådana icke lär förekomma, utan torde de i omlopp varande guldmyntstyckena i allmänhet vara fullgoda.

Helt annat är förhållandet med skiljemyntet. Om mängden af i omlopp varande skadadt silfverskiljemynt 1885, såsom myntdirektören antagit, uppgick till  $\frac{1}{4}$  å 1 procent, så har utan tvifvel kvantiteten sådant sedan dess ej obetydligt ökat, enär tillfälle till invexling utan förlust ej funnits och således, enligt hvad erfarenheten lär, den allmänna rörelsen fått behålla de odugliga myntstyckena. För staten kan det emellertid ej vara likgiltigt, om underhålligt mynt i större mängd cirkulerar, och, hvad de enskilde angår, lär till slut den siste innehafvaren, i regeln utan egen förskyllan, få vidkännas en förlust, som blir större, i samma mån silfvervärdet kan hafva sjunkit.

Det måste därför anses med statens intresse förenligt, att skadade silfverskiljemyntstycken blifva behörigen invexlade, och den kostnad, staten härigenom kan få vidkännas, lär icke få anses vara af någon betydenhet gent emot den vinst, staten har af den ifrågavarande utmyntningen.

Men om sålunda enligt fullmäktiges åsigt det icke bör anses tvifvelaktigt, att staten har en pligt härutinnan, kunna dock olika meningar hysas dels om *formen* för lagstiftningen, dels ock om *huru långt* staten bör gå i fråga om inlösen af skadade skiljemyntstycken.

Beträffande sjelfva *formen* för meddelande af bestämmelser i ämnet, kan det ifrågasättas, om ändring är behöflig i myntkonventionen mellan de tre skandinaviska rikena.

Då emellertid i motionerna synes afses endast svenska silfverskiljemynt, och hvad som åsyftas är, att myntverket må ega rättighet, men ej ovilkorlig skyldighet att i vissa fall inlösa skadade silfverskiljemynt till fulla pregelvärdet, synes frågan kunna med fullt skäl betraktas såsom utslutande svensk och därför bäst få sin lösning genom ett tillägg till lagen om rikets mynt af den 30 maj 1873. För rättigheten af en sådan uppfattning talar ock den omständigheten, att en bestämmelse i liknande syfte finnes meddelad i 10 § af Myntloven för Danmark af den 23 maj 1873.

Vid bedömande åter af frågan, huru vidsträckt bemyndigande myntverket må anses böra erhålla beträffande den ifrågavarande myntinverlingen, kan tvekan uppstå, om någon begränsning bör lemnas i och genom stadgande af en viss procent, utöfver hvilken vigtförminskning icke må hafva egt rum, om myntstycket skall kunna inlösas till pregelvärdet. Härvid förekommer likväl, dels att en dylik procentbestämmelse måste blifva synnerligen svår att tillämpa, då, såsom vanligen torde vara fallet, myntstyckena äro icke endast skadade, utan ock nötta, dels ock att det i alla händelser blir vanskligt att på förhand finna den rätta gränsen, enär förhållandena naturligtvis äro högst skiftande.

Deremot kan och bör inverlingen af ett skiljemynt eller vägran att inlösa detsamma göras beroende deraf, huru vida någon bedräglig afsigt ligger till grund för begäran om dess inlösning. Det kan visserligen invändas, att det måste blifva svårt att härvid utöfva pröfningsrätten, men i praxis torde en så beskaffad invändning hafva föga att betyda. De flesta skadade skiljemynt äro antagligen mottagna på god tro, och i regeln skulle väl myntverket i förevarande fall mest få att göra med riksbanken och offentliga kassor eller bankanstalter. Då för öfrigt skyldighet ej skulle åläggas myntverket att invexla skadade myntstycken, bör det för staten ej medföra någon risk, att en vidsträckt pröfningsrätt lägges i myntdirektörens hand, enär denne utan tvifvel skall göra bruk af sin rätt att vägra inlösen, om och när han finner, att någon eller några söka sätta i gång en industri, afsedd att skaffa dem förtjenst på företeende till invexling af skadade skiljemynt.

Det synes för öfrigt fullmäktige ändamålsenligt, om icke blott silfver-, utan ock bronsmynt kunna blifva föremål för den lagstiftning, som nu blifvit ifrågaställd för de förra.

Slutligen torde utom myntstycken, som äro i egentlig mening skadade, afven vanställda böra särskildt nämnas.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt, få fullmäktige såsom sin asigt uttala, att för upprätthållande af cirkulationen af fullgoda skiljemynt inom landet ett tillägg bör meddelas till myntlagen af den 30 maj 1873 i sådant syfte, att myntverket må blifva bemyndigadt att till fulla pregelvärdet inlösa vanställda eller skadade svenska myntstycken af silfver och brons, när skälig anledning finnes till det antagande, att innehafvaren mottagit sådant myntstycke på god tro och icke åsidosatt vanlig försigtighet vid mottagandet.»

Det har synts Riksdagen, att de i ämnet väckta motionerna böra vinna afscende särskildt, om man jemför den svenska myntlagens stadgande

om skadade silfverskiljemynt med motsvarande i den danska af den 23 maj 1873, framstår den svenska lagen såsom öfverdrifvet sträng. I den danska myntlagen förekommer i § 10 följande stadgande:

»Finantsministeren er bemyndiget til at give Erstatning for Mønter, der have lidt voldsom eller ulovlig Beskadigelse, og for falske Mønter, naar der er Grund til at antage, at Ihændehaveren har modtaget saadan beskadiget eller falsk Mønt i god Tro og ikke har tilsidesat almindelig Forsigtighed ved Modtagelsen».

Då inom Riksdagen icke ifrågasatts, att falska mynt skulle af staten inlösas, har Riksdagen icke heller velat härom yttra sig; men sådan ändring i myntlagen, att skadade eller vanställda mynt, som på god tro motagits, må kunna inlösas till sitt nominella värde, torde icke möta några betänkligheter. Om än till en början, efter det en sådan ändring trädte i kraft, ett jemförelsevis ej ringa antal skadade eller vanställda skiljemynt skulle komma att till inlösen presenteras i myntverket, torde myntverkets utgifter för sådan inlösen på det hela dock ej blifva synnerligen afsevärda. En uppsåtlig och i bedräglig afsigt företagen äverkan på skiljemynt, hvilken för att blifva vinstgifvande måste bedrivas i vidsträckt skala, upptäckes utan tvifvel lätteligen och lär således kunna afvärjas; hvaremot det synes i hög grad oegentligt och i vissa afseenden äfven menligt, att den allmänna rörelsen tvingas att behålla ett allt jemt ökad antal skadade myntstycken.

Då Riksdagen alltså anser, att en ändring af de nuvarande förhållandena i den rigtning, som ofvan antydts, vore önskelig och af behovet påkallad, har Riksdagen, som delar den af bankofullmäktige uttalade mening, att den åsyftade lagändringen bör utsträckas derhän, att äfven skadade eller vanställda bronsmynt må kunna blifva till sitt pregelvärde inlösta, föranlåtits besluta att hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i eller tillägg till lagen om rikets mynt af den 30 maj 1873, som må finnas erforderligt, för att silfverskiljemyntstycken, som blifvit skadade, utan att afsevärd vigtförminskning inträde, må kunna varda af myntverket invexlade till fulla pregelvärdet, när anledning saknas till det antagande, att skadan åkommit myntstycket till följd af bedräglig afsigt eller att innehafvaren mottagit detsamma annorlunda än i god tro.

Stockholm den 19 maj 1892.

Med undersåtlig vördnad.